

НАЦІОНАЛЬНА ГОРДІСТЬ ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ УТВЕРДЖЕННЯ

Розкрито сутність розуміння феномену «національна гордість». З'ясовано, що основним чинником, який сприяє формуванню національної гордості є зміцнення та стійкість національної ідентичності громадян, яка залежить від низки факторів – збройна агресія російської федерації, зміцнення позицій української мови, подальше зміцнення демократії тощо.

Ключові слова: національна гордість, ідентичність, патріотизм, державотворення, національні інтереси.

The essence of understanding the phenomenon of «national pride» is revealed. It is found that the main factor contributing to the formation of national pride is the strengthening and stability of the national identity of citizens, which depends on a number of factors – the armed aggression of the Russian Federation, the strengthening of the position of the Ukrainian language, the further strengthening of democracy, etc.

Keywords: national pride, identity, patriotism, state-building, national interests.

Формування у громадян почуття любові, поваги та відповідальності за майбутнє своєї країни не втратило своєї актуальності й у XXI столітті. Адже історичний досвід засвідчує, що саме люди з глибоким почуттям любові та поваги готові прийти на порятунок країни у складний для неї час. Водночас у XX столітті почуття патріотизму проявлялося у крайніх формах і подекуди призводило до жахливих наслідків.

Як зазначає Л. Коцур, на особливу увагу заслуговує саме виховання у молоді почуття національної гордості, як особливого різновиду патріотизму. Такий підхід для України важливий у першу чергу через те, що наступні покоління українців мають позбутися тягаря «народу-жертви», «народу мученика, вічного борця за свою свободу». У молоді має бути сформоване глибоке почуття самоповаги й гордості від почуття приналежності до українського народу [7]. На думку Р. Сойчук, виховання в особистості

національної гордості за Батьківщину є найвагомішою громадянською рисою, дієвим засобом відродження нації [14, с. 282].

Виховання національної гордості, має здійснюватися в умовах національного виховання. Адже національна система виховання ґрунтується на фундаменті культури рідного народу минулих віків та сучасності, якнайкраще сприяє соціальному престижу інтелектуальності, освіченості та інтелігентності як складових духовності особистості. Саме національне виховання забезпечує глибинне й різнобічне пізнання рідного народу, його історії, культури, духовності. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» декларує, що держава створює сприятливі умови для «розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей» [9].

В Україні «вектор гордості» на рівні державної політики започаткований з прийняттям 12 січня 2015 року Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», де звернуто увагу на той факт, «вектор гордості – це забезпечення взаємної поваги та толерантності в суспільстві, гордості за власну державу, її історію, культуру, науку, спорт» [12]. Також згідно «Дорожньої карти та першочергових пріоритетів реалізації Стратегії» в рамках «вектору гордості» мали бути започатковані наступні програми та реформи: Програма популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі; Програма створення бренду «Україна»; Реформа нагородної справи; Програма розвитку інновацій; Розвиток інформаційного суспільства та медіа; Реформа державної політики у сфері науки та досліджень; Українська космічна програма; Програма розвитку туризму; Реформа державної політики у сфері культури; Програма розвитку національного кіновиробництва; Програма розвитку національної видавничої справи; Реформа державної політики у сфері спорту; Програма залучення талантів тощо [12]. Перелік цих заходів свідчить про всеохопний підхід до процесу формування національної гордості. Фактично, «вектор гордості» мав

започаткувати новий вимір національної гордості в Україні з чітким проукраїнським лейтмотивом, покликаним звести нанівець будь-які намагання рф сформуванати нові комплекси меншовартості у майбутньому.

Як наслідок, вже невдовзі в межах культурної арени України з'явилися нові інституції – Український Інститут Книги, 2016 рік [15], Український Культурний Фонд, 2017 рік [17], Український Інститут, 2017 рік [16], нового значення набуло Державне агентство з питань кіно. Також у 2016 році при Міністерстві культури було створено відділ проблем розвитку культурних і креативних індустрій, як одного із пріоритетних напрямків реалізації «Довгострокової національної стратегії розвитку культури до 2025 року» [18, с. 4], 10 травня 2018 року з'явився новий єдиний бренд України – Ukraine NOW [3].

Пізніше, вектор гордості було закладено і в Стратегію національно-патріотичного виховання від 18 травня 2019 року [11] та Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України від 06 червня 2022 року [6]. У них наголошено про збільшення кількості здобувачів освіти та громадян, які пишаються своїм українським походженням та громадянством [8]. Оскільки, на думку дослідників, формування національної гордості прямо залежить від рівня національної ідентичності, то важливим є прийнятий 13 грудня 2022 року Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [10].

З огляду на сказане варто зазначити, що формування національної гордості в Україні було в центрі уваги соціологів, які упродовж останніх десятиліть проводили дослідження, які показали, що з реалізацією державної політики по «вектору гордості» після 2014 року, відбулися певні зміни в суспільній свідомості. Так, відповідаючи на питання «Наскільки Ви пишаєтеся тим, що Ви громадянин України?» у 2020 р. позитивно відповіло майже 86% населення [2]. Проте, вже у 2021 р. позитивно відповіли 72,1% громадян України (Центр – 72,2%; Північ – 74,3%; Схід – 64,8%; Південь – 55,9%; Захід – 86,9%) [4, с. 7].

Після повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року ці показники суттєво змінилися. Зокрема соціологічні опитування за 2022 і початок 2023 року показують, що серед громадян України вдвічі зросла гордість та радість за країну. Почуття тих, хто пишається (або гордий) за Україну, згідно з різними даними, було притаманне від 75% до 98% громадян, тоді як ще у 2021 році ця позначка сягала 72,1%. Також відбулися зміни, в національній самоідентифікації – 98% опитаних позиціювали себе громадянами України [13; 5; 1].

Отже, національна гордість відіграє неабияку роль у зміцненні державності. Національна гордість – це середня ланка у ланцюжку: патріотизм – національна гордість – націоналізм. Частково можна погодитися з дослідниками, що після 2014 році основними факторами, які вплинули на формування національної гордості в Україні були – російська агресія, зміцнення державної мовної політики та подальше утвердження демократії. Своєю чергою варто відзначити, що з огляду на нормативно-правові документи, які визначали вектор гордості після 2014 року, окрім вказаних аспектів держава мала реалізувати низку комплексних програм і реформ, які б гартували у населення почуття гордості. Зокрема, вони охоплюють іміджевий, освітньо-культурний, інформаційний, інноваційний, туристичний сектори. Як наслідок, започаткування комплексних заходів та реалізація цієї державної політики по вектору гордості сприяли тому, що в Україні почала зростати кількість, тих хто пишається Україною, сягнувши позначки 75–98%.

Усе це підводить до думки, що після закінчення війни Україні доведеться докласти чимало зусиль для збереження наявних показників національної гордості. Буде доречно, якщо поряд з мовною політикою та вже започаткованими ініціативами по вектору гордості, держава зверне увагу на такі сфери, як військова, релігійна, цифрова, волонтерська діяльність, формування у населення правової культури та критичного мислення.

Джерела та література

1. 98% українців пишаються тим, що є громадянами України. *Info Sapiens*, 12–18 серпня 2022 року. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=241> (дата звернення 24.11.2023 р.).
2. Tamilina L. The Dynamics of National Identity and Pride Formation in Ukraine. *MPRA*. Paper No. 111033. 2021. 31. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/111033/1/MPRA_paper_111033.pdf (дата звернення 24.11.2023 р.).
3. Ukraine NOW – Новий брендинг України. Banda agency, 2018. URL: <https://banda.agency/ukrainenow/> (дата звернення 24.11.2023 р.).
4. Звіт за результатами соціологічного дослідження щодо розвитку сфери національно-патріотичного виховання та стану сформованості громадянської ідентичності населення України. Міністерство молоді та спорту України. ТОВ «ФОРСЕРВІС ЮА СЕЙЛЗ». Київ, 2021. 68 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Patriotychne_vyhovannia/Soc_doslidzhennia/zvit.pdf (дата звернення 24.11.2023 р.).
5. Комплексне дослідження: як війна змінила мене та країну. Підсумки року. Соціологічна група «Рейтинг», 21 лютого 2023. URL: <https://ratinggroup.ua/> (дата звернення 24.11.2023 р.).
6. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527 (Редакція 23.06.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (дата звернення 24.11.2023 р.).
7. Коцур Л. Патріотичне виховання в сучасному світі: концепції та підходи. *Україна-Польща «Освіта для миру»* : зб. наук. праць 8 Міжнар. наук. форум. 2019. № 1. С. 643–661.
8. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527 (Редакція 23.06.2022). URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (дата звернення 24.11.2023 р).

9. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01 липня 2010 року № 2411-VI (Редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 40. Ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення 24.11.2023 р.).

10. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення 24.11.2023 р.).

11. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#n15> (дата звернення 24.11.2023 р).

12. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення 24.11.2023 р).

13. Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: ідентичність, патріотизм, цінності (17–18 серпня 2022). Соціологічна група «Рейтинг», 23 серпня 2022 року. URL: <https://ratinggroup.ua/> (дата звернення 24.11.2023 р.).

14. Сойчук Р. Теоретичні аспекти феномена «національна гордість». *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. Вип. 17(2). С. 282–292. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17%282%29_33 (дата звернення 24.11.2023 р).

15. Український Інститут Книги. Офіційний сайт, 2023. URL: <https://ubi.org.ua/uk> (дата звернення 24.11.2023 р).

16. Український Інститут. Офіційний сайт, 2023. URL: <https://ui.org.ua/mission/> (дата звернення 24.11.2023 р).

17. Український Культурний Фонд. Офіційний сайт, 2023. URL: <https://ucf.in.ua/> (дата звернення 24.11.2023 р).

18. Фарінья К. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні. «Культура і креативність», 2017. 59 с. URL: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine_UA.pdf (дата звернення 24.11.2023 р).